

Test

April 15, 2022

Chapter 1

Introduction

Chapter 2

Orthography

This document tries to use a more or less consistent transliteration (romanization) of the Kabardian alphabet which is mainly a Cyrillic one. However, from time to time, Cyrillic texts will also appear, especially if its a copy and paste of larger texts.

The main goal of the transliteration is to be phonemically consistent and not phonetically.

Chapter 3

Roots

/./ - . /ḡ/ - v: to burn /ḡa/ - v: to color X /./ - .

Chapter 4

Verb

ᵑ

4.1 Intransitive monovalent

k^wa-n - "to go"

ʒa-n - "to run"

dʒag^w-ən - "to play"

sawdʒag^w - "I play"

wawdʒag^w - "you play"

madʒag^w - "he plays"

dawdʒag^w - "we play"

fawdʒag^w - "you play"

madʒag^w - "they play"

4.2 Intransitive divalent

4.3 Transitive monovalent

4.4 Transitive divalent

Chapter 5

Texts

5.0.1 The Parable 1

This is the parable from the youtube chanell ILoveLanguages!. <https://www.youtube.com/watch?v=H3Cd6Q>

Лы гуэрым къуытI илэт, - жиIащ хысэ.

нэхъыщIэм адэм мыпхуэдэу жриIащ: ”ди адэ, уи щIэиным щыщу кыслъысын хуейр къызэт”. апхуэдэу щыхъум, адэм мылтъкур зэшхэм яхуигуэшащ.

- (1) *Лы гуэрым къуытI илэт, – жиIащ Хысэ.*

[ɬʰə g^warəm q^wəjtʰ jəɬat, – zəjʔa:ɕ həjsa]

Лы гуэр-ым къу-и-тI и-лэ-т, – ж-и-л-а-щ Хысэ

man some-ERG son-CONNECT-two 3-have-past

‘,

- (2) *нэхъыщIэм адэм мыпхуэдэу жриIащ: ”ди адэ, уи щIэиным щыщу кыслъысын хуейр къызэт”.*

[naχəɕʰam a:dam məpx^wadaw zɾəjʔa:ɕ dəj a:da qəj ɕʰajənəm ɕəɕəw qəsləsən x^wejr qəzat]

нэхъыщIэм адэм мыпхуэдэу жриIащ

younger_one-ERG father-ERG that_way

‘,

- (3) *апхуэдэу щыхъум, адэм мылтъкур зэшхэм яхуигуэшащ.*

[a:px^wadaw ɕəχ^wəm a:dam məlɕ^wər zaɬxam ja:x^wəjg^waɬa:ɕ]

нэхъыщIэм адэм мыпхуэдэу жриIащ

younger_one-ERG father-ERG that_way

‘,

5.0.2 The Parable 2

Лы гуэрым къуытI илэт, – жиIащ Хысэ.

Къуэ нэхъыщIэм и адэм жриIащ: «Си адэ, мылтъкум щыщу кыслъысыну Iыхъэр къызэт». Арати, адэм мылтъкур яхуигуэшащ.

Зыкъом дэкIа нэужь, къуэ нэхъыщIэм илэ псори зэщIикъуэри, хамэ къэрал гуэрым кIуащ. И мылтъкур а къэралтым цхъэпсыншагъэкIэ цигъэкIуэдащ.

Псори фІэкІуэдауэ, а къралым гъаблэшхуэ кърщыхъури, щІалэр тхъэмышкІэ дьдэ хъуаш.

Апхуэдэу щыхъум, а къралым щыпсэу лІы гуэрым деж кІуэри, хуэлІыщІэну гурыІуаш. А лІым ар игъэкІуаш и кхъуэхэр губгъуэм щригъэгъэхуну.

Кхъуэхэм я Іусым щыщ и ныбэ из ищІыну ехъуапсэрт лІыщІэм, ауэ а Іусым щыщ зыми къритакъым

- (4) *ЛІы гуэрым къруиІи ІІэм, – жиІащ Хъисэ.*

[І'ə g^warəm q^wəjt' jəʔat, – ʒəjʔa:ɕ ħəjsa]

ЛІы гуэр-ым кър-и-иІи-Іэ-и, – ж-и-І-а-и Хъисэ

man some-ERG son-CONNECT-two 3-have-past

‘,

- (5) *Къуэ нэхъыщІэм и адэм жиІащ: «Си адэ, мылкъум щыщу кърислтысыну Іыхъэр кърызэт». Арати, адэм мылкъур яхуигуэшащ.*

[q^wa naχəɕ'am jə a:dam ʒrəjʔa:ɕ: «səj a:da, məɬk^wəm ɕəɕəw qəʃləsənəw ʔəħar qəzat». a:ra:təj, a:dam məɬk^wər ja:x^wəjg^waʃa:ɕ.]

‘,

- (6)

□

‘,

5.0.3 Adyghe Nise

Адыгэ пшынэм щІыгур кърпэджемэ,
уoirэ, уoirэ, уойра,
Бжэлупэ джэгум къруажэр зэхишэмэ,
Хъуэхъубжъэ усэр псэм зэхидзыжымэ,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уoirэ, уойра.

Ей жи, адыгэ лъахэ,
Ей жи, ди хабзэ дахэ,
Дарий Іэщхъэху, кърамэ Іэпщэху,
Нэ фІыщІэ нэху, джэгу умыпсэху,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ, уoirэ, уoirэ, уойра.

Хъэзыр Іупэхуу ди щауэ уардэхэм,
уoirэ, уoirэ, уойра,
Ди лъэпкъ гурыщІэр я уэредадэмэ,
Дыгъэр зэхъуапсэр я дыщэидэмэ,

Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уoirэ, уойра.

Ей жи, адыгэ лъахэ,
Ей жи, ди хабзэ дахэ,
Дарий лэщхьэху, къамэ лэпщэху,
Нэ флыцлэ нэху, джэгу умыпсэху,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уoirэ, уойра.

Гъатхэм и дахэр уэрам къыдихьэмэ,
уoirэ, уoirэ, уойра,
Бжыхьэм и бэвыр жьэгум къыдилъхьэмэ,
Къальхуа мазэцлэр и нэмыс щыпкъэмэ,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уoirэ, уойра.

Ей жи, адыгэ лъахэ,
Ей жи, ди хабзэ дахэ,
Дарий лэщхьэху, къамэ лэпщэху,
Нэ флыцлэ нэху, джэгу умыпсэху,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уoirэ, уойра.

И фоужь матэр дадэ икьутэмэ,
уoirэ, уoirэ, уойра,
Пшэплъыфэ лупэм хуахьыр фоущхьэмэ,
Флыгъуэ къепхьыхыр уэшхуу къыттешхэмэ,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уoirэ, уойра.

Ей жи, адыгэ лъахэ,
Ей жи, ди хабзэ дахэ,
Дарий лэщхьэху, къамэ лэпщэху,
Нэ флыцлэ нэху, джэгу умыпсэху,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уoirэ, уойра.

- (7) *Адыгэ пшынэм цлыгур къыпэджэмэ*
[a:dəʎa pʃənam ɕ'əg^wər qəpaɖʒama]
Адыгэ пшынэ-м цлыгу-р къы-пэджэ-мэ
Circassian accordion-ERG earth-ABS greet-if
'If the Earth greets the Circassian accordion'
(8) *Бжэлунэ джэгу кьуажэр зэхышэмэ*

[bʒaʔ^wəpa dʒag^wəm q^wa:ʒar zaχjəʃama]

Бжэлүнэ джэгү-м кьуажэ-р зэ-х-и-шэ-мэ

front_door_yard wedding-ERG village-ABS gather

‘If the wedding at the gate gathers the village’

- (9) *Хьуэхьубжэ уцэр псэм зэпидзыжымэ*

[χ^waχ^wbʒa wəsar psam zapjədzəʒəma]

Хьуэхьубжэ уцэ-р псэ-м зэ-п-и-дзы-жы-мэ

toast rhyme-ABS soul-ERG

‘If the soul replies to the toast rhymes’

- (10) *Адыгэ нысэ унэ идошэрэ*

[a:dəʒa nəsa wəna jədawʃara]

Адыгэ нысэ унэ и-д-о-шэ-рэ

Circassian bride house

‘we bring home the Circassian bride’

- (11) *Ей жи, адыгэ лъахэ*

[ej ʒjə a:dəʒa ʎa:xa]

‘Ey Circassian homeland’

- (12) *Ей жи, ду хабзэ дахэ*

[ej ʒjə djə xa:bza da:xa]

‘Ey our beautiful Habze’

- (13) *Дарий лэцхэху, кьамэ лэпцэху*

[da:rjə ʔaɕħax^w qa:ma ʔapɕax^w]

satin dagger

‘Ey Circassian people’

- (14) *Нэ фьыцлэ нэху, джэгү умыпсэху*

[na f^əts’a naχ^w dʒag^w wəməpsax^w]

Нэ фьыцлэ нэху, джэгү у-мы-псэху

eye black bright, play you-not-stop

‘bright black eyes, don’t stop playing’

- (15) *Хьэзыр лүнэхуу ду щауэ уардэхэмэ*

[ħazər ʔ^wəpax^wəw djə ɕa:wa wa:rdaxama]

‘beautifully dressed young men’

- (16) *Ди лъэпкь гурыцлэр я уэредадэмэ*

[djə ʎapq g^wərɕ’ar ja: warejda:dama]

Ди лъэпкъ гурьщлэ-р я уэредадэмэ

our nation true-ERG their wedding song

‘If it is the song of my nation’

- (17) *Дыгъэр зэхъуапсэр я дыщэидэмэ*
[dɔkar zaχ^wa:psar ja: dɔɕajədama]
Дыгъэ-р зэхъуапсэ-р я дыщэидэ-мэ

‘the gold engraving that the sun envies’

- (18) *Адыгэ нысэ унэ идошэрэ*
[]

‘

- (19) *Гъатхэм и дахэр уэрам къыдихъэмэ*
[ɣa:tɬam jə da:ɬar wara:m qədəjɬama]
Гъатхэ-м и дахэ-р уэра-м къы-д-и-хъэ-мэ
spring-ERG its beautiful-ABS street-ERG

‘

- (20) *Бжыхъэм и бэвыр жьэгум къыдилъхъэмэ*
[bʒəɬam jə bavər ʒag^wəm qədəjɬama]
Бжыхъэ-м и бэв-ыр жьэгум-м къы-д-и-лъхъэ-мэ
fall its plentiful hearth
‘if the fall puts its plentifulness between the hearth’

- (21) *Къалъхуа мазэщлэр и нэмыс щыпкъэмэ*
[qɑ:ɬx^wa ma:zaɕ^{ar} jə naməs ɕəpɕama]
Къалъхуа мазэщлэ-р и нэмыс щыпкъэ-мэ
born new_moon-ERG its honor excellent

‘

- (22) *Адыгэ нысэ унэ идошэрэ*
[]

‘

И фожь матэр дадэ икьутэмэ,
уoirэ, уoirэ, уoirэ,
Пшэплтыфэ лупэм хуахыр фоушхъэмэ,
Фыгъуэ кьепхыхыр уэшхуу кьыттешхэмэ,
Адыгэ нысэ унэ идошэрэ,
уoirэ, уoirэ, уoirэ.

- (23) *И фожь матэр дадэ икьутэмэ*
[jə fawwəz ma:tar da:da jəq^wətama]

И ф-о-ужь матэ-р дадэ и-кьутэ-мэ

‘

- (24) *Пиэпльыфэ лупэм хуахьыр фоуцхьэмэ*
[pʃapʌfa ʔ^wəpam x^wa:ħər fawwəʃħama]
Пиэпльыфэ лупэ-м хуах-ьыр ф-о-уцхьэмэ

‘if the fall puts its plentifulness between the hearth’

- (25) *Фыгъуэ кьепхьыхыр уэшхыу кьыттеишхэмэ*
[qɑ:ʌx^wa ma:zaʃ’ar jə naməs ʃəpɾama]
Къалъхуа мазэцлэ-р и нэмыс цыпкъэ-мэ
born new_moon-ERG its honor excellent

‘

- (26) *Адыгэ нысэ унэ удошэрэ*
[]

‘

- (27) *ghatsws’i ghatswgi iktzharta*
[]
ghatsw-s’i ghatsw-gi iktzharta

‘18 wolves have (just) attacked us’ (lit. eleven wolves and seven wolves attacked us)